

Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов
Катедра „Контрол и анализ на стопанската дейност“

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Силвия Димитрова Костова

*в област на висше образование 3 „Социални, правни и стопански науки“,
професионално направление 3.8 „Икономика“, докторска програма
„Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“
(контрол)*

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по докторска програма „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“ (контрол и анализ)

Основание за представяне на рецензията участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 1321 от 04.12.2025 г. на Ректора на СА „Д. А. Ценов“ - Свищов.

Автор на дисертационния труд: Антония Георгиева Желева

Тема на дисертационния труд: Възможности за усъвършенстване на технологията на последващия митнически контрол

I. Общо представяне на дисертационния труд

Дисертационният труд на Антония Георгиева Желева на тема „Възможности за усъвършенстване на технологията на последващия митнически контрол“ обхваща актуален проблем в теорията и практиката на митническия контрол. Разработката е ориентирана към последващия митнически контрол като самостоятелен обект на научно изследване, при което акцентът е поставен върху технологията на неговото осъществяване, върху съпътстващите я организационни и оперативни затруднения, както и върху възможностите за нейното усъвършенстване в съвременна институционална и регулаторна среда. Изборът на темата е добре аргументиран с оглед динамиката на международната търговия, усложняването на веригите на доставки, нарастващите изисквания към ефективността на контролната дейност и необходимостта от по висока степен на съответствие с европейската митническа рамка. Авторът коректно е посочил и определени ограничения на изследването. Най-същественото от тях е, че емпиричната част е базирана върху българската практика, поради което част от изводите следва да се приемат с оглед на този обхват. Посочено е също, че трудът не разглежда в пълнота всички организационни и управленски аспекти на дигиталната трансформация, а се съсредоточава върху обща рамка и концепция за развитие. Това не намалява стойността на разработката, а по-скоро очертава

нейния реален предмет и граници.

Обект на изследването е последващият митнически контрол, а предмет на изследването е технологията на неговото извършване. Основната цел на труда е да се изяснят същностните характеристики и технологичните особености на последващия митнически контрол, да се идентифицират проблемите в неговото прилагане и на тази основа да се формулират възможности за усъвършенстване. За постигането на тази цел авторът поставя логически обвързани изследователски задачи, които обхващат теоретичното изясняване на последващия митнически контрол, анализ на приложните му форми, изследване на технологията на извършване, открояване на основните проблеми и разработване на предложения за тяхното преодоляване. Защитаваната теза е ясно формулирана и насочва изследването към разбирането, че уеднаквяването на технологията на последващия митнически контрол на национално и европейско равнище, съчетано с внедряване на съвременни дигитални инструменти, може да допринесе за преодоляване на значителна част от предизвикателствата пред митническия контролен процес.

В методологично отношение дисертационният труд се основава на подходяща комбинация от научен анализ, диалектичен метод, сравнителен анализ, дескриптивен анализ и корелационен анализ, като за обработка и интерпретация на емпиричните данни е използван специализиран статистически софтуер.

Дисертационният труд е с общ обем 219 страници, като 15 страници са отделени за списък на използваните източници. Към труда е включено едно приложение с обем 9 страници, в което са представени въпросите от проведеното анкетно проучване сред служителите на Агенция „Митници“. Общият обем на разработката е съобразен с характера, обхвата и сложността на изследвания проблем. Структурата на труда е ясна и логически последователна. Той включва увод, изложение в три глави, заключение, използвани източници, декларация за оригиналност и достоверност и приложение. В структурно отношение трите глави са относително самостоятелни, като същевременно са добре балансирани и взаимно обвързани.

В изследването са използвани 122 източника. За онагледяване на изложението авторът е включил 13 таблици и 26 фигури, чрез които се представят и подкрепят редица констатации, обобщения, изводи и заключения, формулирани в дисертационния труд. Важен елемент от разработката е проведеното анкетно проучване сред икономически оператори и представители на специализираната администрация на Агенция „Митници“, чрез което изследването придобива отчетлива практическа насоченост и емпирична обосновааност.

В дисертационният труд добре е очертана проблемна рамка, налице е вътрешна логическа последователност и стремеж към съчетаване на теоретичен анализ с практическа приложимост. Разработката е насочена към област, която има съществено значение както за митническата администрация, така и за икономическите оператори, поради което притежава потенциал за научна и практическа ползност.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

Дисертационният труд е изготвен в подходяща научна форма и отговаря на основните изисквания за структурираност, логическа последователност и академичен стил на изложение. Текстът е структуриран по ясен и разбираем начин, като отделните части са функционално обвързани и подчинени на общата

изследователска логика. Изложението се отличава с добра систематизация на разглежданата проблематика, а преминаването от теоретичните постановки към аналитичните и приложните аспекти е осъществено последователно и аргументирано.

Съдържанието на труда съответства на формулираната тема, цел, задачи и изследователска теза. В разработката е налице стремеж към пълно и задълбочено изясняване на същността на последващия митнически контрол, на неговите технологични особености и на възможностите за усъвършенстване на практиката по неговото прилагане. Авторът демонстрира добро познаване на изследваната материя, на нормативната рамка и на съществуващите теоретични постановки, като същевременно прави опит да ги свърже с конкретни практически проблеми и потребности на митническата администрация.

Положителна страна на труда е, че съдържателната разработка обхваща не само описателно представяне на проблема, но и включва аналитичен преглед на съществуващото състояние, открояване на затрудненията в приложението на последващия митнически контрол и формулиране на насоки за неговото усъвършенстване. В този смисъл съдържанието на дисертацията има не само теоретична, но и изразена практическа насоченост. Използваните таблици и фигури подпомагат възприемането на изложението и допринасят за по ясното представяне на основните тези, резултати и обобщения.

Първа глава има предимно теоретичен и концептуален характер, като в нея се изясняват същността, обхватът и мястото на последващия митнически контрол в системата на митническия надзор. Втора глава е насочена към изследване на технологията на последващия митнически контрол, като се разглеждат нейните етапи, организационни особености и приложни измерения. Трета глава има подчертан аналитичен и приложен характер, тъй като в нея се открояват съществуващи проблеми и се предлагат насоки и възможности за усъвършенстване на контролната дейност. По този начин е постигната добра връзка между теоретичната основа, аналитичния подход и практическата насоченост на изследването. Съдържанието на труда е богато, релевантно на темата и представено на ясен, точен и достъпен научен език.

Авторефератът коректно и синтезирано отразява съдържанието на дисертационния труд. В него са представени основните параметри на изследването, а именно актуалността на темата, обектът и предметът, целта и задачите, изследователската теза, използваният методически инструментариум, структурата на труда, както и по важните научни и научно приложни приноси. Авторефератът съответства на дисертационния труд по съдържание и акценти и изпълнява предназначението си да даде концентрирана, но достатъчно ясна представа за постигнатите резултати.

Във формално отношение трудът е оформен прецизно и съответства на академичните изисквания за подобен вид научни разработки. Цитирането и позоваването на използваните източници са в съответствие с характера на изследването, а включените таблици, фигури и приложение подпомагат възприемането и аргументацията на авторските изводи. Не се установяват основания за съмнения относно академичната добросъвестност на автора.

По отношение на оригиналността на разработката не са налице индикации за плагиатство. От съдържанието на труда, от начина на позоваване на използваните литературни източници и от цялостната организация на научния текст може да се направи извод, че дисертацията представлява самостоятелно разработено

изследване. Представената декларация за оригиналност и достоверност допълнително потвърждава ангажимента на автора към спазване на етичните стандарти в научната работа.

В заключение, формата и съдържанието на дисертационния труд могат да бъдат оценени положително. Разработката е цялостна, добре организирана и съдържателно съответства на изискванията към дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

В дисертационния труд могат да бъдат открити приноси преди всичко с научно приложен и практико приложен характер. На първо място следва да се посочи, че авторът е извел и систематизирал функционалната рамка на последващия митнически контрол, като е обособил неговите специфични функции и по този начин е допълнил теоретичната характеристика на митническия контролен процес. Приносно значение има и направената класификация на видовете проверки, извършвани в рамките на последващия митнически контрол, основана върху сравнителен анализ между повторната проверка по чл. 84 от Закона за митниците и последващата проверка по чл. 84а от същия закон. Това разграничение има съществено значение както за по-прецизното теоретично осмисляне на контролните правомощия, така и за правилното им практическо прилагане.

С ясно изразен практико приложен принос е разработването и систематизирането на технологията на последващия митнически контрол по отношение на митническата стойност, произхода и тарифното класиране на стоките, както и при мониторинга на одобрените икономически оператори. В това отношение авторът е обособил отделните етапи на контрола, използваните методи и инструменти, както и последователността на конкретните контролни действия, което придава на изследването отчетлива методическа стойност за митническата практика. Приносен момент е също така идентифицирането и систематизирането на основните проблеми в технологията на последващия митнически контрол, изведени въз основа на теоретичния анализ и на проведеното емпирично проучване. Проблемите са групирани в две основни направления, свързани с организацията на митническата дейност и с оперативната дейност на администрацията, което създава добра основа за формулиране на практически приложими решения.

Към приносите на труда следва да бъдат отнесени и предложените насоки за усъвършенстване на технологията на последващия митнически контрол, съсредоточени върху уеднаквяването на контролните процедури и върху тяхната дигитализация. Тези предложения са обосновани както с резултатите от изследването, така и с актуалните тенденции в развитието на митническата дейност на национално и европейско равнище. В този смисъл дисертационният труд не се ограничава до констативен анализ, а достига до решения с възможен приложен ефект за практиката на Агенция „Митници“ и за взаимодействието ѝ с икономическите оператори.

Обобщено може да се приеме, че заявените от автора приноси са реално изведени в съдържанието на дисертационния труд и кореспондират с поставената цел, задачите на изследването и получените резултати. Те имат най-вече научно приложна и практико приложна насоченост, като обогатяват съществуващите

изследвания в областта на последващия митнически контрол и предлагат полезни решения за усъвършенстване на контролната практика.

IV. Критични бележки, коментари и въпроси

Наред с безспорните достойнства на дисертационния труд, могат да се отправят и някои критични бележки, които не намаляват неговата обща положителна оценка, а имат характер на препоръки за бъдещо развитие на изследването.

1. Авторът изрично е ограничил анализа основно до последващия митнически контрол при вносни режими, като контролът при износ, транзит и акцизни стоки остава извън предметния обхват на разработката. Това ограничение е аргументирано, но същевременно стеснява възможността за по широка съпоставка и за извеждане на по общовалидни изводи относно технологията на последващия митнически контрол в цялостната му нормативна и практическа приложимост.

2. Предложените насоки за дигитализация и уеднаквяване на технологията на последващия митнически контрол. Тези предложения са актуални, перспективни и добре мотивирани, но в дисертацията биха могли да бъдат по подробно развити организационните, ресурсните и нормативните предпоставки за тяхното практическо въвеждане. По конкретно, полезно би било да се разгледат в по голяма дълбочина етапите на внедряване, необходимите институционални промени, възможните рискове и механизмите за оценка на резултатите от подобна трансформация.

Във връзка със защитата на дисертационния труд могат да бъдат поставени следните въпроси към докторанта:

1. Кои от предложените от Вас насоки за уеднаквяване и дигитализация на последващия митнически контрол считате за най приложими в краткосрочен план в дейността на Агенция „Митници“ и какви конкретни практически проблеми очаквате при тяхното въвеждане?

2. В дисертационния труд акцентирате върху необходимостта от усъвършенстване на технологията на последващия митнически контрол. Според Вас, кои показатели биха могли най адекватно да се използват за оценка на ефективността на тази технология след въвеждането на предложените от Вас подобрения?

V. Обобщено заключение и становище.

Представеният за рецензиране дисертационен труд представлява самостоятелно, цялостно и завършено научно изследване по значим и актуален научно приложен проблем. В хода на разработката са изпълнени поставените цел и изследователски задачи, а формулираната в увода теза намира потвърждение чрез последователно проведен теоретичен анализ, емпирично проучване и обосновани практически изводи. Съдържанието на труда показва способността на докторанта да използва коректно постиженията на научната теория и добрите практики в изследваната област, да анализира и оценява съществуващото състояние на последващия митнически контрол, да извежда аргументирани заключения и да предлага конкретни насоки за преодоляване на установените проблеми и за усъвършенстване на неговата технология.

От представените по процедурата материали може да се направи извод, че Антония Георгиева Желева притежава много добра теоретична подготовка,

необходимите изследователски умения и компетентности за самостоятелна научна работа. Дисертационният труд съдържа резултати с научно приложен характер, които имат значение както за развитието на изследванията в разглежданата област, така и за усъвършенстване на практиката на последващия митнически контрол.

Въз основа на изложеното давам своята положителна оценка на дисертационния труд на тема „Възможности за усъвършенстване на технологията на последващия митнически контрол“ и изразявам категорично становище, че той отговаря на изискванията за присъждане на образователната и научната степен „доктор“. Въз основа на цялостната положителна оценка на дисертационния труд, на формулираните приноси и на качествата на представените материали, считам, че са налице необходимите основания Научното жури да присъди на **Антония Георгиева Желева образователната и научната степен „доктор“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност (контрол и анализ)“.**

16.03.2026 г.

Рецензент:

(доц. д-р Силвия Костова)